

у доба вредности укљештених између лажних пророчанстава и обећавајућих простаклука у којима је немогуће одгонетнути излаз из духовног кавеза. Живи и радознали духови изискују обрачун са једноличјем, са манипулисаним оптикама и свеприсутним наличјима. У концентрацији инвертираних вредности настоји се да се продише од еволуцијских „израслина”, прогресије зла. Лакомисленост омладине чини их податним на лако заменљиве примерке дехуманизованих образаца у империји површности и неукуса. У таквом хендикепу животних вештина, Дина сама обликује свој животни костур поручујући: „Биографија се не догађа – ја је конструишем, а то је ослобађајуће, чак и кад је на моју срећу”.

У хуморној и гротескној равни (не)исходишта стварно и симболично се преплићу у умрежености алузија на душевна и духовна страдања у трагичном љубавном, породичном и друштвеном савезништву јединственог људског искуства. Омфалос модерне цивилизације и злосрећног друштвеног устројства пророкује предвидиве тишине и ране које се улиставају из његовог пупка растућег зла. При разрачунавању са нискоетичним демонима прошлости чије опсаде се шире у „безвременје” и „дошуњавају” иза „малих свакодневица и великих историја”, расту непомирљиви спегови, недоречености и противречности. У пантеону богова површности у ком сви богови наликују у позоришту униформисаних ликова, избуљених, недоживљених и недосањаних идеала, аутор поручује да се супстанцијална значења ни по коју цену не смеју релативизовати у име вредности будућности. Кроз историју, у наслаганим палимпсестима тишине у којима се срећа оглашава као „припити филозоф из краја”, одзвања реторско питање „може ли срећа да стари?”

Др Снежана Б. КЕСИЋ
skeysneza@yahoo.com

ДУША БЕЗ ОСЛОНЦА

Бранислав Зубовић, *Тремор*, Удружење књижевника Србије, Београд 2020

По објављивању награђена „Печатом вароши сремскокарловачке” и „Бајом Џаковићем”, *Тремор*, шеста књига поезије Бранислава Зубовића, може се учинити страном савременом, читаоцу навиклом на слободан, „стих на дах”, на верс утемељен на релативно варваризованом, или „кованичком” српском језику. Међутим, читаоцу који је упознат са песништвом Милана Ненадића, Небојше Деветака, Ненада Грујичића, Ђорђа Нешића или Милоша Кордића, а коме није стран лексички корпус простора српске Крајине – ова књига ће представљати ужитак.

Традиционалност певања „по крајишки” се огледа код Зубовића понајпре у формалном аспекту – честој употреби римованог двостиха, за овај крај тако карактеристичног – а потом и у тематизовању (пост)живота који је одређен насловом Црњансковог најпознатијег романа. Константно напуштање огњишта и преношење пламена завичаја између промаја сеоба, суочавање са атмосфером безнађа и ношење епског егзистенцијалног кода свуда са собом, доминантна су обележја прва два циклуса *Тремора*, насловљена „Нечиста посла” и „Саливање страве”.

У прва два циклуса, Зубовић је можда и најближи општем доживљају песника његовог завичаја, раније поменутих. Он са благим иронијским призвучком користи топосе народне књижевности – „верну љубу”, „мутно Дунаво”, „небу под облаке”, „царске кулаше” – и суочава их са депатетизованом, и епског кода као егзистенцијалног темеља осиромашеном стварношћу – крајпуташима, „скандирањем рефрена”, „припитом шумском комисијом”, „белим калцитом”. Општа атмосфера се не разликује много од оног (после)ратног ваздушног притиска који је Милан Ненадић поставио као позорницу демонске стварности у *Ујочишћу* и *Ујручку*, или Ђорђе Нешић средином деведесетих, сликајући ратни Вуковар и Осијек, али на ову позорницу Зубовић износи један занимљив тренутак, који код песника старије генерације изостаје. Ради се, наиме, о избегавању стриктности версификације, и потпуног силабичко-тонског поклапања у свим стиховима, на који начин његов доживљај гротескне стварности више одговара самом наслову и тону књиге, успешном опонашању једног песничког *тормора*, дрхтања које надилази нашу вољу у радњама које су неминовне. Такав, уосталом, и јесте Зубовићев стих – намењен изговарању које се не поклапа са априорно очекиваном мелодичношћу једанаестерачко-дванаестерачком, а у складу са ужасом теме о којој пише.

Стихови из ових циклуса нису за приватно читање, колико за јавно казивање, како би се могао остварити њихов потпуни утицај на оног читаоца који је навикао на строги ритам, са једне стране, а са друге, на оног који животним искуством није саучесник у овом делу „српског чуда”.

Овим деловима књиге – имплицитно се полемички надовезујући на традицију, Зубовић прави солидан увод за трећи циклус, који несумњиво јесте носећи у овој књизи, и простор где аутор у потпуности успева да се размаше.

Уколико у прва два дела *Тремора* инсистира на колективној трагедији и интерполирању личног у заједничко животно и песничко искуство, усаглашавајући се са постојећим садржајним обрасцима, у трећем делу, „Кореспонденција с душом”, Зубовић пева о трагичности појединца, из првог лица: „У Бачкој ме је притисла суша / У Банату ко из кабла лије / Тек у Срему ђаво редом куша” („Напојница”). Заробљен у равни-

ци у коју је протеран не нужно као индивидуа већ као јединица колективног усуда, он пева са јединственог становишта – о потрази за душом, покушају успостављања везе са њом, што је додатно наговештено претпоставком да је кореспонденција нешто што се врши у оба смера.

„Без тужног Косова и Хипербореје” („Гледано одозго”), након *Олује*, Прешева и доласка у Банат, у „карамраку” („Луна”), након спаљеног „савардака” и „потлеуше” („Гавран”), након што песник схвата да је „лек и једини иметак” последњи сачувани куршум („Иметак”) – поставља се питање где се налази песникова душа?

„Пронашао би и моју згужвану душу”, пише Зубовић у песми „Чињенице”, „У хладној љуштури постојања”. Душино је врело „меко саће” („Буђење”), она цвили из „суза изгубљених живота / узиданих у камене стене” („Балада о пирамиди”), она је кварљива („Цена раја”), и њој се тражи ослонац. Она је и „Јудин сребрњак с два лица // Кромпир у трапу разастрт у десно”, заведена у тамни вилајет („Лирске исповести”), ентитет који само тражи „фићок ракије”, и коме се лек не назире, сем ако се, можда, човек не одлучи да се „умије у Дрини”, и заспи „сам далеко у брдима” („Душа”).

Бранислав Зубовић трећи циклус, и књигу, завршава песмом „Средња жалост”, у виду дијалога који је могуће и тумачити као својеврстан одјек комуницирања са сопством које не успева да допре до сопствене душе. Једно ЈА говори да не треба бацати „ждраку у очи”, а друго „Дабогда те ала појела”. Прво на извештај начин остаје помирено са ампутацијом једног дела завичајности и оног емотивног потенцијала које је заувек nestало, а друго куне и проклиње и упозорава на немогућност таквог постојања. На крају, призивајући мисао Бранимира Џонија Штулића, и „неминовне правде за слијепца у мраку”, Зубовић закључује да је лакше ићи кроз мрак „без ока и вида” у „бољу будућност”.

*

Бранислав Зубовић припада генерацији која је била принуђена да се, у добу сазревања, суочи са траумама и изазовима који су захтевали преконоћни преображај у снажну, епску личност, и то у свету у којем је од епског наратива остало простора само за топове народне књижевности у виду фраза. Јаз који је настајао између матице у којој су живели Срби, и оних земаља одакле су протеривани, јаз који се јавио између епског и постмодерног света, између традиционалног и технолошког – зашто не, и технократског – неминовно је морао да изазове шок са одложеним дејством. Последице таквог стања, испољавају се као *Тремор*, и неразрешена траума чије се разрешење види само у одрицању од оног што је понето, и прихватању помрчине и унутрашње и у окружењу временско-просторном у које се дошло, да би се омогућио пуки опстанак.

У том смислу, о најновијој Зубовићевој књизи можемо говорити као о значајном прилогу за песничку историју нужности странствовања разогњиштених међу својима, и свакодневно суочавање са императивом постојања по цену странствовања у себи, и души својој.

Мр Растко ЛОНЧАР
Филозофски факултет у Новом Саду
Одсек за српску књижевност и језик
Докторске студије
rastkoloncar93@gmail.com

РОМАН-БУВЉАК

Бојан Савић Остојић, *Ништа није ничије*, Контраст издаваштво, Београд 2020

Након што се читаоцима представи песничким књигама *Синеро-рама*, *Јерейички гайив* и збиркама фрагмената *Алеаџириј* и *Подли, њодли њсалми*, према речима Бојана Савића Остојића, завршила се његова „лирско књишка фаза”. Бувљачки барометар за библиождере, како гласи жанровско одређење његовог блага *За све њаре*, открио је нови глас, нови креативни импулс, припремајући терен за роман *Ништа није ничије*. Ипак, било је потребно да аутор свој приповедачки глас оснажи луфтроманом *Нема оазе* и својеврсним наставком под називом *Пункџ*, како би се амбиција о „бувљачком роману” језички артикулисала. Ослањајући се на стерилно-објективни израз француског новог романа и правећи литерарни омаж Хандкеовим перипатетичарима, неуморни ходач Бојан Савић Остојић тек у свом последњем роману проналази лични печат.

Ауторова прецизна наративна оптика, резервисан тон објективног извештавања и манир мапирања градских шетњи, у роману *Ништа није ничије* провучени су кроз филтер маничне библиофилије и прожете врцавим хумором који се креће у широкој амплитуди од комедије ситуација и карактера, преко аутоироничних опаски до умереног цинизма. Избегавајући магистралне књижевне путеве, ова књига о књигама, односно литерарни лексикон колекционара антикварних књига, брише маргине застареле картографије и шири књижевно поље осветљавањем слепих улица другости и мрачних подрума културе.

Лабава структура романа дугује понешто пикарској традицији, док нас приповедач и протагониста Ђоле, детективском лупом и форензичарском опремом, уводи у нарочиту дијалектику простора, где се флеке од мемле и влаге ишчитавају као Роршахове мрље једне културе заборава, где влада детерминизам кретања по коме сва миграцијска